

گزارشی از:

**تحلیل عملکرد اعطای
تسهیلات به صنوف تولیدی از
محل بندج تبصره ۳ قانون
بودجه سال ۸۲**

وزارت بازرگانی
معاونت توسعه بازرگانی داخلی
مرکز امور اصناف و بازرگانان

جزوه

شماره ۲۶

وزارت بازرگانی
معاونت توسعه بازرگانی داخلی
مرکز امور اصناف و بازرگانان

شناسنامه گزارش :

- ❖ گزارش از عملکرد استانها در خصوص جذب تسهیلات بندج تبصره ۳ قانون بوجه سال ۱۳۸۲ کل کشور
- ❖ چکیده / مقدمه / آمار و اطلاعات / تجزیه و تحلیل اطلاعات / مشکلات و تنگنا ها / پیشنهادات و راهکارها
- ❖ :
- ❖ شهر یور ماه ۸۴ :
- ❖ :
- ❖ :
- ❖ معاونت امور تولیدی و بازرگانی :
- ❖ حمیده رشیدی :

بسم الله الرحمن الرحيم

اصلاح و نوسازی ساختار تجارت داخلی به ویژه در حیطه اصناف، نیازمند حداقل سه اقدام اساسی است: تهیه بسترهای مناسب قانونی، اصلاح ساختار مدیریت اصناف در بخش دولتی و اراده معطوف به تغییر و تحول اصناف و بازرگانان در بخش خصوصی. گذر قانون نظام صنفی در تاریخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۴ از تصویب مجلس شورای اسلامی، نخستین و مهمترین اقدام برای تمهید بسترهای قانونی این تحول نوظهور بود. تاسیس مرکز اصناف و بازرگانان از طریق ادغام ساختارهای قبلی مدیریتی دومین گام مهم در این راه تلقی می شود و اراده معطوف به تغییر و تحول اصناف و بازرگانان کشور از خلال شورای اصناف کشور و رویکردهای جدید ناظر به توانمندسازی و تجدید ساختار، ارتقاء دانش و تسهیل تعامل اصناف و بازرگانان با اقتصاد جهانی و تحقق سهم بخش اصناف بر اساس افزایش بهره وری عوامل انسانی، سرمایه‌ای و ... سومین گام مهمی است که امید است تعامل منطقی این سه اقدام، نوسازی و تحول ساختار تجارت داخلی در حیطه اصناف و بازرگانان را موجب شود.

مرکز اصناف و بازرگانان ایران با الهام از قانون نظام صنفی و با تعامل منطقی با سازمان‌های صنفی کشور سعی دارد در چارچوب برنامه‌های منظم و زمانمند اصلاح رفتار و عملکرد صنفی را از خلال توسعه فرهنگی، تحول و نوسازی در بینش و دانش اصناف، توسعه ظرفیت‌های حقوقی با هدف حمایت‌های قانونی از توسعه اصناف، توسعه و بهسازی منابع مادی و انسانی و نوسازی ابزارآلات، رویه‌ها و مکان‌یابی بهینه واحدهای صنفی را پیگیری کند. این مرکز تحقق اهداف مذکور را با دو بال انجام امور تحقیقاتی- مطالعاتی و انجام امور اجرایی پیگیری خواهد کرد. در این راستا اقدام به تهیه «گزارشی تحلیلی از عملکرد اعطای تسهیلات صنوف تولیدی از محل بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۸۲» کرده است، با این امید که مورد استفاده متولیان امر ساماندهی اصناف کشور قرار گیرد.

امید است با عنایت به خداوند متعال و از پرتو همت کارشناسان و متخصصان مومن و متعهد، این مرکز بتواند با تهیه گزارش‌های ارزشمند، در بالابردن سطح آگاهی و اطلاعات موردنیاز بخش‌های صنفی تولیدی، توزیعی، خدماتی و خدمات فنی و مالا ارتقاء سطح فرهنگ اقتصادی و بازرگانی کشور، گام‌های موثری بر دارد.

مرکز امور اصناف و بازرگانان

چکیده:

تحولات پیچیده و سریع چند دهه اخیر و نیز شتاب گیری روند جهانی شدن موجب شده تا جوامع گوناگون تلاش کنند تا بیش از پیش خود را برای پذیرش تحول آماده کنند. آنچه تا چند دهه پیش به عنوان یک امتیاز اقتصادی تلقی می شد، عبارت بود از حمایت از برپایی و فعال نگهداشتن شرکتها و بنگاههای بزرگ اقتصادی تا بدینوسیله اقتصاد پویاتر و قدرتمندتر شود.

این تفکر چند دهه رونق داشت و بر پایه آن شرکتهای غول پیکری نیز پدیدار شدند، اما تحولات اخیر به ویژه فشارهای جمعیتی، نوآوریهای لحظه به لحظه، پیچیده شدن فرایندهای مدیریتی، نیاز به تصمیم گیری های آنی و استفاده از تجارت بنگاههای خرد و متوسط (SMEs) اهمیت این بنگاهها را نمایان ساخته به طوری که ایجاد و حمایت از بنگاههای مذکور، یکی از اولویتهای اساسی برنامه های توسعه اقتصادی بسیاری از کشورهای پیشرفته و توسعه یافته می باشد.

در کشور ما نیز، در سالهای اخیر این امر مهم تا حدودی توجه مسئولین را به خود جلب نموده به طوری که جهت حمایت از این بخش تصمیماتی اتخاذ شده و تسهیلات هر چند اندکی را اختصاص داده اند. با عنایت به پتانسیل های بالای اشتغالزایی اصناف تولیدی کشور به عنوان ترجمان بنگاههای کوچک و متوسط (SMEs)، بهره برداری از فرصتهای موجود در این بخش، حمایت از سرمایه گذاری و نیز تاسیس شرکتهای مدیریت صادرات می تواند به تحرک اقتصادی بنگاههای مذکور بیانجامد.

در راستای تحقق هدف بالا، دولت در بودجه سال ۱۳۸۲، مقدار ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات تخصیص داد، که ۱۷۰ میلیارد ریال از این رقم تامین و اخیراً نیز ۴۰ میلیارد ریال دیگر شامل ۲۰ میلیارد ریال وجوه اداره شده و ۲۰ میلیارد ریال منابع داخلی بانک تامین اعتبار

گردید. گزارش اعطای تسهیلات فوق به متقاضیان در استانها، هر ماهه از طریق بانک عامل (بانک صادرات) به این مرکز ارسال می شود. بررسی آخرین گزارش که در تاریخ ۸۴/۳/۳۱ از سوی بانک مذکور ارسال شده است و متضمن عملکرد سازمان بازرگانی و همچنین شعبات بانک عامل در استانها است که حدود ۶۰٪ از اعتبارات اختصاص یافته (۱۷۰ میلیارد ریال) توسط متقاضیان جذب و مابقی آن جذب نشده و در حساب شعب بانک عامل موجود می باشد. علت اصلی عدم جذب نیز بر مبنای نظر استانها ایجاد وقفه شعب بانکهای عامل در پرداخت تسهیلات مذکور عنوان شده است. همچنین عدم واریز مبلغ ۲۰ میلیارد ریال مابقی تسهیلات از سوی دولت مشکلات متعددی را برای متقاضیان طرحها ایجاد کرده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	چکیده
۵	مقدمه
۶	تجزیه و تحلیل جداول آماری
۱۳	مشکلات و تنگناها
۱۸	پیشنهادهای و راهکارها

مقدمه

این گزارش ابعاد عملیات اجرایی در راستای اعطای تسهیلات به طرح های سرمایه گذاری اشتغالزایی بخش تعاونی و خصوصی در زمینه صنوف تولیدی و شرکتهای تخصصی صادراتی از محل بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور منتهی به تاریخ ۸۴/۳/۳۱ را تشریح می کند. شایان ذکر است که آمار دریافتی از استانها مبتنی بر جداول اطلاعات بانک عامل بوده و بعضاً دارای خطاهای آماری می باشد که جهت رفع این نقیصه، مکاتباتی با بانک صادرات ایران صورت پذیرفته است.

بنگاههای اقتصادی کوچک و متوسط (SMEs) نقش بسیار سازنده و موثری در رشد و توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال و فراهم کردن بستری مناسب برای نوآوری و افزایش صادرات کشورها داشته اند. در این بنگاهها کارآفرینی و خلاقیت بالایی مشاهده می شود. این بنگاهها بخش عظیمی از جمعیت کشورها را جذب و فرصتهای شغلی زیادی را ایجاد نموده اند به طوری که به عنوان موتور توسعه با حمایت دولتها و سازمانهای غیر دولتی، جهش عظیمی در فرایند پیشرفت ایجاد کرده اند. موفقیتهای حاصله توسط این بنگاهها موجب شده تا بسیاری از کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، قرن ۲۱ را قرن (SMEs) بنامند و اساساً این بنگاهها را به عنوان میانبری برای ترقی اقتصاد ملی محسوب می نمایند.

اصناف تولیدی بستر بسیار مناسب برای ایجاد فرصتهای شغلی با کمترین سرمایه گذاری محسوب می شوند که با حمایت از آنها علاوه بر دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی کشور، نقش ارزنده ای در کاهش بیکاری و توسعه صادرات دارند. پراکندگی جغرافیایی آنها، شبکه مناسب و مطلوبی را جهت توسعه متوازن منطقه ای و جلوگیری از ایجاد شکاف میان مناطق محروم و توسعه یافته کشور در اختیار برنامه ریزان کلان کشور قرار می دهد.

از آنجا که بنگاه‌های کوچک و متوسط (SMEs) سهم بسیار بالایی در تولید ناخالص داخلی GOP دارند حمایت دولت از آنها می‌تواند به توسعه ظرفیتهای اشتغال، سرمایه گذاری در این بخش و نوسازی این بنگاهها بیانجامد. در این رابطه دولت در سال ۱۳۸۲ در قالب بند ح تبصره ۳ قانون بودجه مبلغ ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات به بخش بازرگانی کشور اختصاص داد. اعتبارات مذکور به طور خاص برای ایجاد فرصتهای شغلی، به صنوف تولیدی تحت نظر وزارت بازرگانی و تاسیس شرکتهای مدیریت صادرات اختصاص یافت.

در ادامه به استناد گزارشات واصله از اداره کل آمار و برنامه ریزی بانک صادرات ایران به بررسی عملکرد سازمانهای بازرگانی و شعب استانی بانک عامل می‌پردازیم. آمار ارسالی نیز صرفاً مبتنی بر جداول آماری ارسالی از شعب استانی بانک عامل بوده و لذا در مواردی برخی خطاهای آماری نیز در آن وجود دارد.

تجزیه و تحلیل جداول آماری

جدول شماره ۱ نشان دهنده، عملکرد اعطای تسهیلات به صنوف تولیدی از محل بند تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور است. در این جدول سرفصلهای زیر به چشم می‌خورد:

- طرحهای معرفی شده توسط سازمان های بازرگانی استانها
- طرحهای کامل از نظر مدارک و اطلاعات
- طرحهای در جریان تکمیل مدارک و اطلاعات
- طرحهای فاقد توجیه اقتصادی از نظر بانک
- طرحهای ناقص
- طرحهای تایید شده در بانک
- طرحهای قرارداد منعقد شده
- طرحهای آماده انعقاد قرارداد

- فرصت شغلی ایجاد شده

- میزان تسهیلات پرداختی

با دقت در این جدول مشاهده می کنیم ۴۱۶۲ طرح به ارزش ۲۰۲۵۹۲ میلیون ریال توسط سازمانهای بازرگانی سراسر کشور به بانکها معرفی که از این تعداد ۳۶۸۷ طرح به ارزش ۱۶۱۵۶۶ میلیون ریال از نظر مدارک و اطلاعات کامل و ۴۷۵ طرح به ارزش ۴۱۰۹۱ میلیون ریال در جریان تکمیل مدارک می باشند. یعنی از نظر معرفی طرح، امکان جایگزینی و انتخاب با توجه به میزان اعتبار موجود مشکلی از سوی سازمانهای بازرگانی جهت جذب تسهیلات صنوف تولیدی وجود نداشته است.

با این وصف تعداد ۲۷۲۲ طرح به ارزش ۱۲۷۳۹۰ میلیون ریال موفق به جذب تسهیلات گردیده اند که در این راستا ۴۹۳۵ فرصت شغلی جدید به صورت مستقیم و غیر مستقیم ایجاد گردیده است.

جدول شماره ۲- شاخص هایی از جمله موارد زیر جهت ارزیابی عملکرد سازمانهای بازرگانی استانها و همچنین شعب استانی بانکهای عامل ارایه شده است:

- نسبت تسهیلات پرداختی به اشتغال ایجاد شده
- نسبت طرحهای کامل از نظر مدارک به طرحهای معرفی شده
- نسبت تسهیلات پرداختی به سهمیه استان
- نسبت ارزش طرحهای کامل از نظر مدارک و اطلاعات جهت بررسی در بانک به سهمیه استان
- نسبت ارزش طرح های در جریان تکمیل مدارک و اطلاعات به سهمیه استان
- نسبت ارزش طرحهای فاقد توجیه از نظر بانک به ارزش طرحهای معرفی شده توسط سازمان بازرگانی

- نسبت ارزش طرحهای تایید شده در بانک به سهمیه استان

- نسبت ارزش طرحهای قرارداد منعقد شده در بانک به سهمیه استان

- نسبت ارزش طرحهای آماده انعقاد قرارداد در بانک به سهمیه استان

هر یک از شاخص های مذکور از بعد خاصی به بررسی و تجزیه و تحلیل روند اجرای طرح پرداخته و عملکرد سازمانها و بانکهای عامل را مورد ارزیابی قرارداده است.

نکته قابل تفاوت بین نسبت طرحهای کامل از نظر مدارک به طرحهای معرفی شده و نسبت تسهیلات پرداختی به سهمیه استانی می باشد که بیشترین تفاوتها در این زمینه را در استانهای سیستان و بلوچستان، سمنان و تهران مشاهده می کنیم. در همین جا مسئولین محترم بانک صادرات را به همکاری بیشتر و مشارکت جدی در پرداخت تسهیلات موصوف دعوت می نمایم.

۱- نمودار شماره ۱- نسبت تسهیلات پرداختی به ایجاد اشتغال را نشان می دهد و بیانگر سرانه پایین سرمایه گذاری برای ایجاد هر فرصت شغلی در بخش صنوف تولیدی می باشد، به طوری که میانگین سرمایه گذاری برای ایجاد هر شغل کمتر از ۴۰ میلیون ریال است. به جرات می توان گفت که این حوزه از نظر هزینه سرمایه گذاری در امر ایجاد اشتغال، نسبت به حوزه هایی چون صنعت و کشاورزی از توجیه اقتصادی بالایی برخوردار است چرا که با حداقل سرمایه گذاری امکان ایجاد فرصت شغلی میسر است. این امر لزوم توجه بیشتر به بخش مستعد صنوف تولیدی را اجتناب ناپذیر می نماید.

نمودار مذکور نشان می دهد که استانهای مرکزی و ایلام با هزینه سرمایه گذاری ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال برای ایجاد یک شغل کمترین و استانهای تهران و گیلان به ترتیب ۶۶/۳۰۰/۰۰۰ و ۶۷/۳۰۰/۰۰۰ ریال بیشترین رقم سرمایه گذاری برای ایجاد یک شغل را به خود اختصاص داده اند.

در سایر استانها هزینه سرمایه گذاری برای ایجاد هر شغل کمتر از ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

۲- نمودار شماره ۲ عملکرد سازمانهای بازرگانی استانها را از نظر دقت در تکمیل پرونده متقاضیان، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است. با توجه به اینکه ایجاد تاخیر در پرداخت تسهیلات مذکور، نارضایتی و دلسردی متقاضیان طرحها را به دنبال خواهد داشت. لذا، دقت در پذیرش و تکمیل پرونده یکی از عوامل سرعت بخشیدن در جذب تسهیلات خواهد بود، در این راستا شایسته است که سازمانهای بازرگانی استانها در شناسایی، پذیرش و تشکیل پرونده ها سرعت و دقت عمل بالایی اعمال نمایند.

با عنایت به موارد فوق اکثر استانها، حداکثر دقت و سرعت عمل را اعمال نموده اند لیکن بعضی استانها مانند اردبیل و قم مدارک کمتر از ۶۰٪ طرحهای معرفی شده توسط آنها کامل و بی عیب بوده و مابقی آنها عودت داده شده اند.

همین مساله از جمله عوامل کندی پرداخت تسهیلات و اجرای طرح در استانها بوده است.

۳- نمودار شماره ۳ نشان می دهد که چه درصدی از سهمیه اعتبارات استانها پرداخت شده است. این شاخص عملکرد سازمانهای بازرگانی و بانکهای عامل استانها را تجزیه و تحلیل می کند.

مطابق نمودار فوق استانهای هرمزگان و کرمانشاه به ترتیب ۹۶/۱ و ۹۶/۲ درصد بیشترین جذب را داشته است و توانسته اند در تمام مراحل کار از سایر استانها موفق تر عمل نمایند. در مقابل استانهای سیستان و بلوچستان و سمنان با ۱۷/۷ و ۲۷/۳٪ به ترتیب کمترین جذب را دارا بوده اند.

بررسی عملکرد بانکها و سازمانهای استان نشان می دهد که نیاز به هماهنگی و تعامل بیشتر بین بانک و سازمان بازرگانی و همکاری بیشتر بانکها در اعطای تسهیلات و پیگیری مراتب می باشد.

۴- نمودار شماره ۴ نمایانگر نسبت ارزش طرحهای کامل جهت بررسی در بانک به سهمیه استانها می باشد. این نمودار نیز، میزان دقت عملکرد سازمانهای بازرگانی استانها را نمایش می دهد. مطابق این نمودار استانهای همدان، ایلام، قم و هرمزگان به ترتیب ۱۵۸/۵ و ۱۴۶/۱ و ۱۲۱/۴ و ۱۳۳/۵٪ دقت عمل بیشتری نسبت به سایر استانها داشته اند. استانهای مذکور بیش از سهمیه خود طرحهای کامل و بی عیب و نقص معرفی نموده اند. استانهای مرکزی، گیلان، کرمان و اصفهان را نیز می توان جزء استانهای موفق قرار داد، طوری که توانسته اند حداقل به اندازه سهمیه خود طرحهای کامل تهیه کرده و به بانکها معرفی نمایند.

استانهای سمنان، اردبیل و مازندران در پایین ترین سطح قرار گرفته و از کمترین دقت در پذیرش و تکمیل پرونده ها برخوردار بوده اند. این امر یکی از دلایل کندی روند اجرای طرح بوده است.

۵- نمودار شماره ۵ نسبت ارزش طرحهای در جریان تکمیل اطلاعات به سهمیه استان را نشان می دهد. مطابق این نمودار استانهای فارس، مرکزی و قم بیشترین حجم پرونده در جریان تکمیل اطلاعات را نسبت به سهمیه استان داشته اند در اکثر استانها این شاخصها به صفر رسیده است.

در برخی از استانها مثل استان فارس دو برابر میزان سهمیه خود، طرح به بانکها معرفی کرده اند و تقریباً به میزان سهمیه آن استان، پرونده کامل و تهیه و آماده انعقاد قرارداد و یا قرارداد منعقد شده و پرداخت شده اند و در پرونده های در جریان همان پرونده های مازادی بوده اند که به عنوان پشتیبان به بانک معرفی شده اند.

۶- نمودار شماره ۶ نسبت طرحهای تایید شده در بانک به سهمیه استان را نشان می دهد. این شاخص و شاخص نسبت ارزش تسهیلات پرداخت شده به سهمیه استان، گویاترین شاخصهایی هستند که عملکرد بانکهای عامل را مورد ارزیابی قرار می دهند.

همانگونه که نمودار نشان می دهد بیشترین تعداد طرحهای تایید شده نسبت به سهمیه استان، در استانهای ایلام، قم و هرمزگان و کمترین تعداد مربوط به استانهای سمنان است.

در استان سمنان با توجه به اینکه اطلاعات ارسالی از سوی بانک صادرات بیانگر این است که پرونده های ناقص از سوی سازمان بازرگانی در حدود ۵۰٪ را نشان می دهد. لیکن واقعیت این نیست که چرا در همین گزارش ارسالی از سوی بانک صادرات مشاهده می شود که کل پرونده های ارسالی از سوی سازمان بازرگانی مورد تایید واقع شده است. لذا لازم است که بانک دقت خود را در تهیه و ارایه اطلاعات مربوطه افزایش دهد، چرا که اگر بخواهیم بدون توجه به پرونده های تایید شده صرفاً با توجه به پرونده های ناقص اعلام شده از سوی بانک نسبت به عملکرد استان سمنان اظهار نظر نماییم باید بگوییم که استان مذکور نسبت به تکمیل پرونده ها بسیار ضعیف عمل نموده است در صورتی که چنین نیست.

در استانهای مازندران، سیستان و بلوچستان، تهران، اصفهان، اردبیل نیز طرحهای تایید شده به ۵۰٪ نرسیده است که اکثر پرونده ها در این استانها، جزء پرونده های در جریان بررسی قرار دارند همین مسئله موجب می شود تا سهمیه استانها به موقع جذب نشود و لذا ضرورت دارد مسئولین بانک ضمن انجام تعهدات خود، سرعت کار را بالا ببرند.

۷- نمودار شماره ۷ شاخص نسبت ارزش قراردادهای منعقد شده در بانک، به سهمیه استان را نشان می دهد. این شاخص نیز عملکرد شعب بانک عامل استانها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد.

مطابق این نمودار استانهای ایلام و مرکزی بیشترین نسبت و استانهای سیستان و بلوچستان و سمنان کمترین میزان سهمیه را به خود اختصاص داده اند.

پس از گذشت حدود ۲ سال از اجرای طرح، متاسفانه در استانهایی چون اردبیل، اصفهان، تهران، خراسان، سمنان، سیستان و بلوچستان، مازندران قراردادهای منعقد شده به ۵۰٪ سهمیه استان نرسیده اند. لذا می توان نتیجه گرفت که شعب بانکهای عامل طرحها را با کندی پیش می برد و تعهدات خود را به خوبی عمل نمی نمایند.

۸- نمودار شماره ۸ شاخص های نسبت ارزش طرحهای آماده انعقاد قرارداد در بانک به سهمیه استان را نشان می دهد و بیانگر این است که چه درصدی از طرحها به مرحله انعقاد قرارداد رسیده اند.

این شاخص نیز، عملکرد سازمانهای بازرگانی و شعب بانکهای عامل در استانها را مورد ارزیابی قرار می دهد.

مطابق این نمودار استانهای قم و ایلام بیشترین رقم را به خود اختصاص داده اند و در برخی از استانها این رقم به صفر رسیده است. البته بالا بودن این شاخص در بعضی از استانها همچون ایلام، کندی کار از سوی سازمان بازرگانی استان نیست چرا که به اندازه سهمیه استان، طرح پذیرش و قرارداد آنها منعقد شده است و طرحهای جدید به عنوان ذخیره به بانک معرفی شده اند.

مشکلات و تنگناها در خصوص جذب تسهیلات بند ح و پ

از زمان تصویب و تخصیص اعتبارات بند ح تبصره ۳ بودجه سال ۱۳۸۲ بیش از ۲۴ ماه می گذرد لیکن متاسفانه به دلیل مشکلاتی که در ذیل به آنها اشاره می شود، تاکنون بیش از ۵۰٪ از اعتبارات جذب نشده است.

۱- عدم تخصیص کامل اعتبارات تصویب شده از سوی دولت:

حمایت دولت در سالهای اخیر از بخش های صنعت و کشاورزی خصوصاً در جهت نوسازی و توسعه آنها، آثار قابل توجهی را به دنبال داشته است. این درحالی است که بخش اصناف برغم برخورداری از سهم بیش از ۱۷٪ از تولید ناخالص مالی، به دلیل عدم توجه مناسب به آن در تنظیم سیاستهای حمایتی عملاً دچار عقب ماندگی نسبی در اغلب زیرساختهای لازم به ویژه کاربری تجهیزات و فن آوری مورد نیاز در کارگاههای تولیدی صنفی شده است.

برای اولین بار تخصیص ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات تکلیفی در قالب بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲، هر چند از تناسب وزنی در قالب با نیازمندی شدید این بخش به منابع مالی لازم جهت توسعه سرمایه گذاری اشتغالزا برخوردار نبوده است. لیکن به عنوان اولین گام در مسیر توجه بیش از پیش برنامه ریزان اقتصادی کشور به بخش بازرگانی خصوصاً بنگاههای تولیدی صنفی، امیدواری هایی را در جهت ایجاد بستر مناسب برای نوسازی این شبکه ها از یک سو و ایجاد فرصتهای شغلی ارزان و پایدار و نوسازی ابزار و ماشین الات مورد استفاده از سوی دیگر، فراهم نمود.

اختصاص این تسهیلات حداقل نیز با استقبال چشم گیر و موثر صنوف تولیدی برای سرمایه گذاری مولد و اشتغالزا مواجه شد، به طوری که این بخش از اصناف، با سرانه کمتر از ۵۰ میلیون ریال سرمایه گذاری به ازاء ایجاد هر فرصت شغلی، مدعی ارزان ترین بخش برای سرمایه گذاری اشتغالزا است.

از سوی دیگر هدف گذاری برنامه چهارم توسعه در خصوص دستیابی به نرخ ۸٪ رشد اقتصادی به ویژه تامین ۲/۵ درصد از نرخ رشد مورد نظر از طریق افزایش بهره وری

منابع، توجه جدی تر سیاستگذاران اقتصادی کشور به تقویت و اعمال راهبردهای حمایت از بخش کمتر توسعه یافته اصناف را دو چندان می نماید.

این در حالی است که نه تنها ۲۰ میلیارد مانده اعتبارات بودجه سال ۱۳۸۲ واریز نشده است بلکه در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ به رغم برنامه ریزی، انتظارات و امیدواریهای ایجاد شده این در حالی است که نه تنها ۲۰ میلیارد از مانده اعتبارات بودجه سال ۸۲ واریز نشده است بلکه در سالهای ۸۳ و ۸۴ در خصوص تداوم روند رو به رشد نرخ سرمایه گذاری در بخش بنگاههای صنفی تولیدی، شاهد حذف کامل این تسهیلات از سوی دولت بوده و عملاً وزارت بازرگانی به عنوان متولی بخش اصناف از حداقل ابزار اجرایی لازم جهت پیشبرد توسعه ای در بخش اصناف محروم گردیده است.

این در حالی است که در صورت حذف تسهیلات مذکور بخش اصناف که به دلیل ضعف حمایت دولت در سالهای گذشته از آسیب پذیرترین بخشهای اقتصادی کشور، محسوب می شود. با تهدیدها و مشکلات جدی از جمله حذف فرصتهای شغلی دست به گریبان خواهد بود.

۲- عدم ابلاغ به موقع آیین نامه های اجرایی مربوطه

در سالهای گذشته علیرغم اینکه تاکید می شود که سازمان مدیریت حداکثر ظرف یکماه آیین نامه اجرایی تبصره ۳ را ارایه دهد لیکن آیین نامه مذکور بعد از گذشت ۴ ماه از سال ارایه می شود و پس از طی پیچ و خم های اداری، ارسال به بانک مرکزی و سپس به بانکهای عامل تقریباً پس از ۶ ماه از سال به وزارت بازرگانی ارایه می

شود. که عملاً نیمی از زمان اجرای کار این گونه تلف می شود و همین مساله موجب کندی روند اجرای طرح می شود.

۳- اعمال نرخ های سود متفاوت توسط شعب بانک عامل

با وجود اینکه در آیین نامه اجرایی و دستورالعمل ها و مصوبات مربوطه صراحت بر نرخ سود ۱۶٪ تسهیلات فوق استفاده می نماید.

۴- درخواست وثیقه ملکی توسط بانک

تعدادی از شعب بانک ها بر غم اعلام بانک مرکزی در خواست وثیقه ملکی می نمایند و امر پرداخت تسهیلات را با مشکل مواجه ساخته و باعث کندی روند اجرای طرح می شوند.

۵- درخواست وثایق سنگین و نامناسب با میزان تسهیلات

در این خصوص نیز مطابق مکاتبات واصله از استانها تعدادی از شعب استانی بانکها درخواست وثایق سنگین و نامتناسب نموده و در نهایت باعث شده که متقاضیان یا از دریافت وام منصرف شوند و یا عملاً بخش عمده ای از وقت و انرژی خود را صرف تامین وثایق و ضامن نمایند.

۶- عدم پذیرش طرح توسط بعضی از شعب بانکها

با وجود آیین نامه، دستورالعملها و مصوبه های متعدد، متاسفانه بعضی از شعب بانکها به طور کلی از پذیرش طرحها خودداری می نمایند.

۷- وجود ابهام در دستورالعملها و آیین نامه های اجرایی

وجود ابهام در آیین نامه ها و مصوبات باعث بروز مشکلاتی شده است از جمله ابهام در خصوص زمان بازپرداخت تسهیلات که در بعضی از شعب به صورت یکنواخت اعمال نمی شود.

۸- تفاسیر متفاوت از دستورالعملها و مصوبات توسط شعب بانکها

به کرات شاهدیم که شعب بانکهای عامل، تفاسیر متفاوتی از مصوبات ارایه می نمایند. به ویژه نوع برداشت آنها در خصوص تولیدی بودن واحدهای صنفی از مهمترین این مشکلات است.

۹- بلوکه کردن قسمتی از وام

بعضی از شعب اظهار داشته اند که بعد از پرداخت، قسمتی از وام را باید در حساب خود بلوکه نمایند و متقاضیان حق برداشت آن را ندارند.

۱۰- سپرده گذاری قبل از دریافت تسهیلات

بعضی از شعب اظهار داشته اند که متقاضیان باید قبل از دریافت تسهیلات، سپرده گذاری داشته باشند و کارکرد آنها با بانک مثبت باشد در غیر این صورت تسهیلاتی پرداخت نمی شود.

۱۱- کندی عملیات بررسی، انعقاد قرارداد و پرداخت تسهیلات در شعب بانکها

همان گونه که در جدول شماره یک نشان داده شد در اکثر استانها، بررسی پرونده های متقاضیان توسط بانکها ماهها طول می کشد.

۱۲- تناقضات آماری در گزارشات ارسالی از بانک صادرات می باشد.

این تناقضات باعث می شود کارشناسان نتوانند به طور منطقی و صحیح مراتب را پیگیری و عملکرد سازمانها و شعب بانکهای استانها را مورد ارزیابی قرار دهند.

پیشنهادات و راهکارها

با توجه به مشکلات پیش گفته می توان پیشنهادات زیر را ارایه کرد:

۱- اختصاص باقی مانده تعهدات از سوی دولت و همچنین حمایت های بیش از پیش دولت از بنگاههای کوچک و متوسط (SMEs) که هنوز ۲۰ میلیارد ریال مانده اعتبار تامین نگردیده است.

۲- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بانک مرکزی در تهیه آیین نامه ها و دستورالعملهای اجرایی خود سرعت بخشند به طوری که در مدت زمان مقرر به دست متولیان نهایی برسد، تا آنها بتوانند نسبت به امورات اجرایی، در زمان مقرر برنامه ریزی نمایند.

۳- پیش بینی نحوه برخورد با تخلفات احتمالی در آیین نامه اجرایی برای اعمال اقدامات نظارتی و کنترلی لازم.

۴- حمایت از ایجاد موسسه مالی و اعتباری مستقل نظیر بانک اصناف که تسهیلات از آن طریق و بدون مشکلات کمتر در اختیار متقاضیان قرار گیرد.

با توجه به رویکرد جهانی به حمایت از بنگاههای متوسط و کوچک حمایتهای دولتها از بنگاههای کوچک و متوسط می تواند در زمینه های ذیل انجام شود.

- اعطای وام و اعتبارات: صاحبان این بنگاهها عمدتاً افرادی هستند که توان مالی اندکی دارند لذا کمکهای مالی به این بنگاهها می تواند بهترین روش ایجاد زمینه رشد و توسعه آنها باشد.

- توسعه تکنولوژی: ارایه روشهای جدید تولید و همچنین در اختیار گذاشتن ماشین آلات پیشرفته می تواند نقش موثر و مفیدی در توسعه بنگاههای مذکور ایجاد نماید. به ویژه اینکه واحدهای تولیدی صنفی از تکنولوژی فرسوده و قدیمی برخوردار است.

- ارایه خدمات مشاوره ای: بسیاری از دولتها می کوشند با ارایه خدمات رایگان در زمینه های مدیریت، امور مالی، فعالیت تجاری و بازاریابی، بنگاههای مزبور را تقویت نمایند. ارایه خدمات مشاوره ای در بنگاههای اقتصادی کوچک با توجه به تجربی بودن آنها و پایین بودن سطح دانش چشم انداز بهتری را برای آینده ترسیم می نماید.

- ظرفیت سازی عملی: در شماری از کشورها برنامه هایی تنظیم و اجرا می شود که در قالب آنها، میان بنگاههای کوچک و متوسط از یک سو و مراکز علمی و دانشگاهی از سوی دیگر تعامل برقرار می گردد. آموزش و پژوهش از زمینه های عمده این همکاری است.

- توسعه آموزش: برنامه های آموزشی در همه زمینه های مورد نیاز آنها برای بنگاههای مزبور برنامه ریزی و به طور مداوم در اختیار آنها قرار گیرد. ۶/۲۷/۱۱